

Верховний
Суд

Диференціація процесуальної форми щодо проваджень і процедур: проблемні питання

Наталія Сакара

Суддя касаційного цивільного суду у складі Верховного Суду
кандидат юридичних наук

Вертикальна диференціація цивільної процесуальної форми

Цивільне судочинство здійснюється за правилами, передбаченими цим Кодексом, у порядку:

1) **наказного провадження**, призначеного для розгляду справ за заявами про стягнення грошових сум незначного розміру, щодо яких відсутній спір або про його наявність заявнику невідомо;

2) **позовного провадження**:

- загального, призначеного для розгляду справ, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному позовному провадженні;
- спрощеного, призначеного для розгляду малозначних справ; справ, що виникають з трудових відносин; справ про надання судом дозволу на тимчасовий виїзд дитини за межі України тому з батьків, хто проживає окремо від дитини, у якого відсутня заборгованість зі сплати аліментів та якому відмовлено другим із батьків у наданні нотаріально посвідченої згоди на такий виїзд; справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи;

3) **окремого провадження**, призначеного для розгляд справ про підтвердження наявності або відсутності юридичних фактів, що мають значення для охорони прав та інтересів особи або створення умов для здійснення нею особистих немайнових чи майнових прав або підтвердження наявності чи відсутності неоспорюваних прав.

Захист прав боржника у разі видачі судового наказу про стягнення аліментів

Повертаючи без розгляду заяву ОСОБА_1 про скасування судового наказу, суд першої інстанції, з висновками якого погодився і суд апеляційної інстанції, правильно виходив із того, що нормами процесуального закону у їх системному взаємозв'язку не передбачено право звернення до суду із заявою про скасування судового наказу у разі його видачі відповідно до пункту 4 частини 1 статті 161 ЦПК України, оскільки такий порядок перегляду судового наказу встановлений для судових наказів, виданих за всіма іншими вимогами, окрім вимог, зазначених у пунктах 4, 5 частини 1 статті 161 ЦПК України.

Постанова ВС від 08 квітня 2020 року у справі № 186/1420/18 (провадження № 61-6043св19)

Відповідно до частин сьомої, восьмої статті 170 ЦПК України, у разі видачі судового наказу відповідно до пункту 4 частини першої статті 161 цього Кодексу боржник має право звернутися до суду з позовом про зменшення розміру аліментів, а судовий наказ може бути переглянуто за нововиявленими обставинами у порядку, встановленому главою 3 розділу V цього Кодексу.

Тлумачення пункту 1 частини другої статті 423 глави Зрозділу V ЦПК України з метою перегляду за нововиявленими обставинами судового наказу про стягнення аліментів дає підстави для висновку, що такими нововиявленими обставинами є юридичні факти, які існували на час видачі судового наказу, є істотними для розгляду заяви про його видачу, тобто могли вплинути на висновки суду про права та обов'язки заявника і боржника. Нововиявлені обставини є також обставини, які виникли після набрання судовим наказом законної сили, але віднесені законом до нововиявлених обставин.

Необхідно розрізняти нові докази та докази, якими підтверджуються нововиявлені обставини, оскільки нові докази не можуть бути підставою для перегляду судового наказу у зв'язку з нововиявленими обставинами

Постанова ВС від 03 серпня 2021 року у справі № 461/1229/20 (провадження № 61-15179св20)

Малозначні справи:

•малозначність яких прямо встановлена в законі та не залежить від розсуду суду:

- справи, у яких ціна позову не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, який вираховується станом на 1 січня календарного року, у якому подається відповідна заява або скарга, вчиняється процесуальна дія чи ухвалюється судові рішення;

- справи про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, якщо такі вимоги не пов'язані із встановленням чи оспорюванням батьківства;

- справи про розірвання шлюбу;

- справи про захист прав споживачів, ціна позову в яких не перевищує двохсот п'ятдесяти розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб;

•можуть визнаватися малозначними (незначної складності, крім справ, які підлягають розгляду лише за правилами загального позовного провадження, та справ, ціна позову в яких перевищує двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (частина четверта статті 274 ЦПК України).

Критерії, що мають враховуватися при визначенні «незначної складності» справи:

- наявність сталої судової практики зі спірного питання;
- характер та кількість фактів, які підлягають встановленню (складність предмета доказування);
- «ускладнення» суб'єктного складу, можливість вступу у процес інших учасників справи;
- кількість вимог, що розглядаються в межах однієї справи, можливість об'єднання та роз'єднання позовних вимог, пов'язаність з іншими справами, що знаходяться на розгляді в судах;
- віддаленість з точки зору простору та часу між подіями та фактами, що розглядаються, та процесом судочинства;
- кількість та специфіка доказового матеріалу, в тому числі свідків, яких слід допитати, потреба у забезпеченні доказів;
- виключення, передбачені в частині четвертій статті 274 ЦПК України;
- інші обставини («оновлення» законодавства, міжнародні фактори тощо).

Віднесення справи до категорії «малозначної»

ЦПК в чинній редакції безпосередньо не встановлює час, коли суд має визнавати справу малозначною, якщо остання є справою незначної складності (п. 2 ч. 6 ст. 19 ЦПК). Лише зі змісту підпункту “г” пункту 2 частини другої статті 389 ЦПК України випливає, що це має робити суд першої інстанції.

Така ситуація викликає у сторін відчуття невизначеності щодо наявності у них права на оскарження судового рішення й, як наслідок, може призвести до порушення права на доступ до суду як складового елементу права на справедливий судовий розгляд, передбаченого в п. 1 ст. 6 ЄКПЛ (*Jovanović v. Serbia* (no. 32299/08, 2 October 2002); *Egić v. Croatia* (no. 32806/09, 5 June 2014)).

З метою уникнення “непередбачуваності обмеження права на доступ до суду” справа повинна визнаватися малозначною судом першої інстанції в ухвалі про відкриття провадження у справі. Така ухвала повинна бути мотивованою (*Põnka v. Estonia*, no. 64160/11, § 30, 8 November 2016).

Справи, які через незначну складність визнавалися ВС малозначними:

- визнання незаконними дій щодо збільшення норми використання природного газу та визнання права споживачів на забезпечення та встановлення індивідуальних газових лічильників у порядку захисту прав споживачів (ухвала ВС від 06 вересня 2022 року у справі №212/8823/20 (провадження № 61-8665ск22));
- про зобов'язання відповідача припинити обмеження водопостачання до садової ділянки № НОМЕР_1 , яка знаходиться у володінні позивача ОСОБА_1 (ухвала ВС від 31 серпня 2022 року у справі № 177/1403/21 (провадження № 61-8373ск22));
- про визнання протиправними дії Акціонерного товариства «Оператор газорозподільної системи «ЗАПОРІЖГАЗ» (далі - АТ «ОГС «ЗАПОРІЖГАЗ») щодо складання акта про порушення від 22 жовтня 2018 року № 0600182463 та рішення комісії відповідача від 02 листопада 2018 року щодо розгляду акта про порушення, а також проведення перерахунку (донарахування) об'ємів природного газу у період з 23 жовтня 2017 року до 20 червня 2018 року на суму 151 393,87 грн; скасувати зазначений акт про порушення, рішення комісії відповідача щодо його розгляду та акт-розрахунок необлікованого (донарахованого) об'єму (обсягу) природного газу і його вартості; визнати протиправними дії відповідача щодо припинення розподілу природного газу до будинку АДРЕСА_1 ; зобов'язати відповідача негайно за власні кошти відновити розподіл природного газу до вказаного будинку (ухвала ВС від 31 серпня 2022 року у справі № 333/4379/20 (провадження № 61-7933ск22));
- про визнання договору укладеним; стягнення фактично здійснених витрат, пов'язаних із відмовою від виконання договору на туристичне обслуговування в сумі 43 євро, що еквівалентно 1 406,10 грн. (ухвала ВС від 29 серпня 2022 року у справі № 607/16566/20 (провадження № 61-7856ск22));
- про зобов'язання усунути перешкоди у користуванні власністю шляхом відновлення природного освітлення у приміщенні (веранда), яка належить на праві власності ОСОБА_2 через склоблоки, які розташовані у зовнішній стіні прибудови, тобто демонтажу конструкцій, що перекривають доступ світла та зняття фарбованого покриття зі склоблоків (ухвала від 22 серпня 2022 року у справі №947/20826/20 (провадження № 61-7730ск22)).

Можливість розгляду будь-якої іншої справи в порядку спрощеного позовного провадження

У порядку спрощеного позовного провадження може бути розглянута будь-яка інша справа, віднесена до юрисдикції суду, за винятком справ, зазначених у частині четвертій цієї статті.

На момент відкриття провадження у справі (01 серпня 2019 року) ціна позову (634 923,95 грн) не перевищувала п'ятсот розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (1 003 500 грн).

Справа, яка переглядається, не відноситься до таких, які відповідно до частини четвертої статті 274 ЦПК України не можуть бути розглянуті у порядку спрощеного позовного провадження, тому, врахувавши вимоги частини третьої вказаної статті, суд першої інстанції дійшов обґрунтованого висновку про можливість її розгляду в порядку спрощеного позовного провадження.

Постанова ВС від 08 липня 2021 року у справі № 303/4855/19 (провадження № 61-10281св20)

Звертаючись до суду, позивач просила визнати недійсним договір купівлі-продажу житлового будинку АДРЕСА_1, застосувати наслідки недійсного правочину - двосторонню реституцію, скасувавши реєстрацію права власності на спірне нерухоме майно за ТОВ «Профін кредит».

Тобто у цій справі позивач заявила вимоги немайнового характеру, у зв'язку з чим у ній неможливо визначити ціну позову, а тому справа не належить до категорії малозначних на підставі пункту 1 частини шостої статті 19 ЦПК України, та не визнана судом малозначною відповідно до пункту 2 частини шостої статті 19 ЦПК України.

Таким чином, суд першої інстанції помилково розглянув цю справу у порядку спрощеного позовного провадження, не врахувавши категорію та складність справи, обсяг та характер доказів у ній.

Враховуючи те, що суд апеляційної інстанції здійснив розгляд справи з викликом сторін, відсутні підстави для скасування оскаржуваних судових рішень з цих підстав.

Постанова ВС від 03 лютого 2021 року у справі № 278/3367/19-ц (провадження № 61-13586св20)

Можливість розгляду справ про поділ майна подружжя в порядку спрощеного позовного провадження

У порядку спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи у спорах: 1) що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів, збільшення їх розміру, оплату додаткових витрат на дитину, стягнення неустойки (пені) за прострочення сплати аліментів, індексацію аліментів, зміну способу їх стягнення, розірвання шлюбу та **поділ майна подружжя**.

Згідно статті 7 Закону України «Про Державний бюджет України на 2020 рік» прожитковий мінімум для працездатних осіб становить 2 102 грн.

У пункті 2 частини першої статті 176 ЦПК України закріплено, що ціна позову визначається у позовах про визнання права власності на майно або його витребування - вартістю майна.

Аналіз матеріалів справи свідчить, що:

- у пункті 2.1. договору купівлі-продажу земельної ділянки несільськогосподарського призначення від 10 жовтня 2008 року № 2647 вартість земельної ділянки становить **655 683 грн** (Т. 1, а. с. 15);
- згідно встановлених рішенням Рівненського міського суду Рівненської області від 13 лютого 2020 року у справі № 569/14094/19 обставин, вартість земельної ділянки з кадастровим номером 5610100000:01:002:0142, площею 1,4303 га становить 650 000 грн, земельної ділянки з кадастровим номером 5610100000:01:002:0141, площею 0,3397 га становить **350 000 грн** (Т. 1, а. с. 81-84);
- 05 травня 2020 року ОСОБА_2 звернувся із заявою про розгляд справи за правилами загального позовного провадження (Т. 1, а. с. 158, 159);
- ухвалою Рівненського міського суду Рівненської області від 04 червня 2020 року заяву ОСОБА_2 про розгляд справи за правилами загального позовного провадження залишено без задоволення (Т. 1, а. с. 187, 188);
- в апеляційній скарзі ОСОБА_2 зазначав про те, що він звертався із заявою про розгляд справи за правилами загального позовного провадження, проте суд першої інстанції скоротив розгляд справи до 2 днів, що призвело до неповного вивчення усіх обставин справи, викладення суперечливих висновків у судовому рішенні, неправильного застосування норм матеріального та порушення норм процесуального права (Т. 1, а. с. 219, 220).

Таким чином ціна позову у справі, що переглядається, перевищує двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб. Тому ця справа не могла бути розглянута за правилами спрощеного позовного провадження.

Постанова ВС від 10 березня 2021 року у справі № 569/3757/20 (провадження № 61-14023св20)

Можливість розгляду справ, що виникають з сімейних правовідносин, в порядку спрощеного позовного провадження

Відповідно до пункту 1 частини першої статті 274 ЦПК України (у редакції, чинній на момент розгляду справи судом першої інстанції) в порядку спрощеного позовного провадження не можуть бути розглянуті справи у спорах, що виникають з сімейних відносин, крім спорів про стягнення аліментів та поділ майна подружжя.

Аналіз матеріалів справи свідчить, що:

- у справі, що переглядається, заявлено вимоги про: визнання протиправним та скасування розпорядження № 204 від 22 травня 2019 року, яким визначено місце проживання малолітніх дітей разом з батьком; визначення місця проживання малолітніх дітей разом з матір'ю (а. с. 8, том 1);
- ухвалою Галицького районного суду м. Львова від 12 грудня 2019 року відкрито провадження у справі та **ухвалено справу розглядати за правилами спрощеного позовного провадження без виклику сторін**. При цьому в ухвалі Галицького районного суду м. Львова від 12 грудня 2019 року зазначено, що «суддя, враховуючи вимоги ст.ст.19,274 ЦПК України, беручи до уваги малозначність справи з ціною позову, що не перевищує ста розмірів прожиткового мінімуму, вважає, що справа підлягає розгляду за правилами спрощеного позовного провадження» (а. с. 182 - 183, том. 1).

При виборі і застосуванні норми права до спірних правовідносин суд враховує висновки щодо застосування відповідних норм права, викладені в постановах Верховного Суду (частина четверта статті 263 ЦПК України).

У постанові Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 10 березня 2021 року в справі № 569/3757/20 (провадження № 61-14023св20) зазначено, що «суд апеляційної інстанції не звернув уваги на те, що ця справа не могла бути розглянутою за правилами спрощеного позовного провадження, не надав оцінки відповідним доводам апеляційної скарги, не врахував, що зазначена підстава є обов'язковою для скасування судового рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення. Тому суд апеляційної інстанції зробив неправильний висновок про залишення без змін рішення суду першої інстанції».

У пункті 7 частини третьої статті 376 ЦПК України передбачено, що порушення норм процесуального права є **обов'язковою підставою для скасування судового рішення суду першої інстанції та ухвалення нового судового рішення**, якщо суд розглянув в порядку спрощеного позовного провадження справу, що підлягала розгляду за правилами загального позовного провадження.

Постанова ВС від 21 квітня 2021 року у справі № 461/9136/19

Неможливість розгляду справ щодо спадкування в порядку спрощеного позовного провадження

Згідно із пунктом 2 частини четвертої статті 274 ЦПК України в порядку спрощеного провадження не можуть бути розглянуті справи у спорах щодо спадкування.

Верховний Суд неодноразово звертав увагу на неможливість розгляду цієї категорії цивільних справ у порядку спрощеного провадження, зокрема, у постановках від 03 березня 2020 року у справі № 676/3396/19 (провадження № 61-1054св20), від 27 січня 2021 року у справі № 200/14300/18 (провадження № 61-10945св20), від 19 травня 2021 року у справі № 278/2797/19 (провадження № 61-4686св20).

Питання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження суд вирішує в ухвалі про відкриття провадження у справі (частина перша статті 277 ЦПК України).

Звертаючись до суду з позовом, позивач просив стягнути борг за договором позики з ОСОБА_2 як спадкоємиці позичальника ОСОБА_3 і в якості правового обґрунтування своїх позовних вимог посилався на положення статей 1216, 1218, 1220, 1267, 1281, 1282 ЦК України.

Ухвалою Московського районного суду м. Харкова від 27 вересня 2018 року прийнято позовну заяву до розгляду та відкрито провадження у справі. В ухвалі зазначено, що справа буде розглядатися за правилами спрощеного позовного провадження без повідомлення сторін за наявними у справі матеріалами (т. 1, а. с. 28).

24 жовтня 2018 року ОСОБА_2, від імені якої діє адвокат Трубочанінов С. О., звернулася до суду з клопотанням про розгляд справи в порядку загального позовного провадження відповідно до вимог статті 274 ЦПК України (т. 1, а. с. 35, 36).

Ухвалою Московського районного суду м. Харкова від 26 листопада 2018 року відмовлено у задоволенні клопотання ОСОБА_2, від імені якої діє адвокат Трубочанінов С. О., про розгляд справи за правилами загального позовного провадження (т. 1, а. с. 43).

У апеляційній скарзі ОСОБА_2 зазначала про те, що суд першої інстанції не повідомив її про розгляд справи і розглянув справу в порядку спрощеного позовного провадження (т. 1, а. с. 94-97).

Враховуючи предмет та правові підстави позову у цій справі, вона є справою щодо спадкування, а отже, відповідно до пункту 2 частини четвертої статті 274 ЦПК України не може розглядатися в порядку спрощеного позовного провадження.

Постанова ВС від 15 вересня 2021 року у справі № 643/11526/18 (провадження № 61-9733св20)

Вирішення питання про розгляд справ в порядку спрощеного позовного провадження

Аналіз приписів частин 1, 3, 4 статті 12, частин 1, 2 статті 247 ГПК України дозволяє дійти висновку, що спрощене позовне провадження, як одна із форм господарського судочинства, призначене для розгляду малозначних справ, справ незначної складності та інших справ, для яких пріоритетним є швидке вирішення справи, тоді як у загальному позовному провадженні розглядаються справи, які через складність або інші обставини недоцільно розглядати у спрощеному провадженні. При вирішенні питання про розгляд справи в порядку спрощеного або загального позовного провадження суд враховує критерії, визначені частиною 3 статті 247 ГПК України.

Законодавцем у частині 1 статті 247 ГПК України визначено норму прямої дії щодо розгляду в порядку спрощеного позовного провадження малозначних справ, до яких віднесено справи за наявності у них ознак, визначених частиною 5 статті 12 цього Кодексу, тоді як інші справи, віднесені до юрисдикції господарського суду та відсутні в переліку частини 4 статті 247 ГПК України, можуть бути розглянуті в порядку спрощеного позовного провадження за клопотанням позивача, що подається до суду в письмовій формі одночасно з поданням позовної заяви або може міститися у ній (частина 1 статті 249 ГПК України). Таке клопотання позивача розглядається судом, а результат його розгляду викладається ухвалою суду про відкриття провадження у справі (частини 1, 2 статті 250 ГПК України).

Частиною 4 статті 250 ГПК України на господарський суд покладено обов'язок щодо розгляду заяви (клопотання) відповідача із запереченнями проти розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження та прийняття рішення про залишення без задоволення такої заяви (клопотання) або рішення про розгляд справи за правилами загального позовного провадження та заміну засідання для розгляду справи по суті підготовчим засіданням.

Як вбачається з матеріалів справи, звертаючись до Господарського суду міста Києва 28.12.2018 з позовом про визнання укладеним договору №1/18 про пайову участь замовника (відповідача) у розвитку та створенні інженерно-транспортної та соціальної інфраструктури сіл Волиця та Тщенець від 08.11.2018, позивач не заявив клопотання про розгляд його справи в порядку спрощеного позовного провадження як за змістом позовної заяви, так і шляхом подання окремого письмового клопотання.

За таких обставин, в суду першої інстанції були відсутні підстави для розгляду даного спору за правилами спрощеного позовного провадження з власної ініціативи.

Відтак, суд першої інстанції, прийнявши з власної ініціативи рішення про розгляд спору у справі №910/74/19 про визнання договору укладеним за правилами спрощеного позовного провадження з посиланням на відсутність даної категорії справ в переліку частини 4 статті 247 ГПК України, за умов наявності не розглянутого клопотання відповідача про перехід до загального позовного провадження, не забезпечив відповідачу можливості "бути почутим" під час розгляду судом його справи та не дотримався "справедливого балансу між сторонами" даного спору, зважаючи на те, що місцевим судом було надано перевагу доводам позивача про доцільність розгляду справи за правилами спрощеного позовного провадження, викладеним у запереченнях на зазначене клопотання відповідача (том 1, а.с. 105-111).

Постанова ВС від 26 вересня 2019 року у справі № 910/74/19

Заперечення проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження

ПАТ «БГ Банк» просило визнати нікчемним договір наступної іпотеки від 30 жовтня 2014 року, укладений між ним, ОСОБА_1 та ОСОБА_2, посвідчений приватним нотаріусом Київського міського нотаріального округу Гунько І. І. та зареєстрований у реєстрі за № 2139 та застосувати наслідки недійсності нікчемного правочину.

Згідно з частиною першою статті 277 ЦПК України питання про розгляд справи в порядку спрощеного позовного провадження суд вирішує в ухвалі про відкриття провадження у справі.

Частиною четвертою статті 277 ЦПК України передбачено, що якщо відповідач в установлений судом строк подасть заяву із запереченнями проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, суд залежно від обґрунтованості заперечень відповідача постановляє ухвалу про: 1) залишення заяви відповідача без задоволення; 2) розгляд справи за правилами загального позовного провадження та заміну засідання для розгляду справи по суті підготовчим засіданням.

Ухвалу Дніпровського районного суду м. Києва від 26 вересня 2018 року було відкрито провадження у цій справі та її розгляд призначено у порядку спрощеного позовного провадження.

У матеріалах справи відсутні докази щодо отримання відповідачами зазначеної ухвали.

Однак, 11 квітня 2019 року представник відповідача ОСОБА_2 - адвокат Потапов Є. П. приймав участь у її розгляді як представник, проте не скористався правом наданим йому процесуальним законодавством і не подав заяву із запереченнями проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження.

Таким чином, оскільки справа не віднесена до категорій справ визначених частиною четвертою статті 274 ЦПК України, суд за відсутності клопотання учасників справи про розгляд справи у судовому засіданні з повідомленням сторін, призначивши справу до розгляду в порядку спрощеного позовного провадження, діяв у межах наданих йому цивільним процесуальним законом повноважень.

Постанова ВС від 20 лютого 2020 року у справі № 760/10386/18 (провадження 61-23013св19)

Ініціювання переходу до розгляду справи за правилами загального позовного провадження

Згідно з матеріалами справи позивач просив зобов'язати відповідача належним чином в повному обсязі виконати зобов'язання за договором поставки та монтажу світлопрозорої металокожнострукуції від 29 червня 2017 року № 29/06/2017 та стягнути пеню згідно з пунктом 5.3 договору в розмірі 219 039,66 грн.

Ухвалою Білоцерківського міськрайонного суду від 07 серпня 2019 року позовну заяву прийнято до розгляду та відкрито провадження. Розгляд справи призначено в порядку спрощеного позовного провадження з повідомленням (викликом) сторін. Перше судове засідання призначено на 23 вересня 2019 року.

20 серпня 2019 року представник позивача - адвокат Гордов М. М. подав заяву про зміну підстав та збільшення розміру позовних вимог, просив зобов'язати відповідача належним чином в повному обсязі виконати зобов'язання за договором поставки та монтажу світлопрозорої металокожнострукуції від 29 червня 2017 року № 29/06/2017 та стягнути пеню в розмірі 4 123 824,75 грн (Т.1, а. с. 59 - 63).

Судове засідання, призначено на 23 вересня 2019 року, суд відклав розгляд справи на 05 листопада 2019 року (Т.1, а. с. 67).

Судове засідання, призначено на 05 листопада 2019 року, суд відклав розгляд справи на 19 листопада 2019 року (Т.1, а. с. 142-143).

15 листопада 2019 року представник позивача - адвокат Гордова М. М. подав заяву про зміну підстав та збільшення розміру позовних вимог, просив зобов'язати відповідача належним чином в повному обсязі виконати зобов'язання за договором поставки та монтажу світлопрозорої металокожнострукуції від 29 червня 2017 року № 29/06/2017 та стягнути пеню згідно з пунктом 5.3 договору в розмірі 4 123 824,75 грн (Т.1, а.с.145-149).

Відповідно до змісту ухвали Білоцерківського міськрайонного суду Київської області від 19 листопада 2019 року, яку оскаржує заявник і яка відсутня в Єдиному державному реєстрі судових рішень, заяву представника позивача - адвоката Гордова М. М. від 20 серпня 2019 року про зміну підстав та збільшення розміру позовних вимог від 20 серпня 2019 року суд прийняв до розгляду.

Суд апеляційної інстанції встановив, що 19 листопада 2019 року на електронну адресу Білоцерківського міськрайонного суду Київської області надійшла копія відповіді на відзив від імені представника ОСОБА_1 - адвоката Гордова М. М., в якій була вимога позовного змісту про визнання недійсним другого речення пункту 8.8 договору, як такого, що суперечить закону та клопотання про поновлення строку на подання такої заяви з тих мотивів, що позивач не міг включити відповідну вимогу до позовної заяви, оскільки посилання на вказаний пункт договору представник відповідача здійснив лише у відзиві на позов, з яким позивач ознайомився в суді 05 листопада 2019 року. Верховний Суд зазначає, що залишивши заяву без розгляду, суд першої інстанції, з висновком якого погодився суд апеляційної інстанції, дійшов обґрунтованого висновку, що позовна вимога викладена у відповіді на відзив не відповідає формі і змісту, визначених у статті 175 ЦПК України, оскільки за змістом є заявою про збільшення позовних вимог, зміну підстав або предмета позову, яка повинна бути подана не пізніше ніж за п'ять днів до початку першого судового засідання у справі, яке відбулося 23 вересня 2019 року. Крім того, суд апеляційної інстанції обґрунтовано погодився з висновками суду першої інстанції про залишення заяви представника позивача без розгляду, врахувавши подання заяви ним з порушенням строків передбачених статтею 49 ЦПК України та без зазначення поважних причин для їх поновлення.

Постанова ВС від 31 березня 2021 року у справі № 357/8533/19 (провадження № 61-5165св20)

Збільшення розміру позовних вимог як підстава для переходу до загального позовного провадження

Звертаючись до суду з позовом, позивач заявив дві вимоги майнового характеру, а саме просив суд стягнути: з Покровського відділу державної виконавчої служби у місті Кривому Розі Південно-Східного міжрегіонального управління юстиції (м. Дніпро) грошові кошти у розмірі 197 573,66 грн, 20 745,22 грн три відсотки річних та 58 086,65 грн інфляційних втрат, всього 276 405,53 грн; з Державного підприємства «Інформаційний центр» Міністерства юстиції України грошові кошти сплаченого гарантійного внеску у розмірі 10 398,61 грн.

З наведеного вбачається, що на момент звернення до суду ціна позову становила 286 804,14 грн (276 405,53 грн + 10398,61 грн), що не перевищувало двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб (2102,00 грн * 250 = 525 500,00 грн), тобто справа могла бути визнана малозначною на підставі пункту 2 частини шостої статті 19 ЦПК України.

Як вбачається з ухвали від 30 липня 2020 року, при відкритті провадження у справі суд згідно правил частини шостої статті 19 ЦПК України визнав, що зазначений спір є малозначним, й дійшов висновку, що справа підлягає розгляду за правилами спрощеного позовного провадження.

Як вбачається з матеріалів справи, 17 березня 2021 року ОСОБА_1 подав до суду позовну заяву про збільшення позовних вимог, в якій просив стягнути: з Покровського відділу державної виконавчої служби у місті Кривому Розі Південно-Східного міжрегіонального управління юстиції (м. Дніпро) грошові кошти у розмірі 197 573,66 грн, 25 016,06 грн три відсотки річних та 68 360,48 грн інфляційних втрат, всього 290 950,20 грн; з Державного підприємства «Інформаційний центр» Міністерства юстиції України грошові кошти сплаченого гарантійного внеску у розмірі 10 398,61 грн, 1 588,85 грн три відсотки річних та 3 597,91 грн інфляційних втрат, всього 15 585,37 грн.

Ухвалою від 29 березня 2021 року заява про збільшення позовних вимог прийнята до розгляду по суті.

Після прийняття заяви про збільшення позовних вимог ціна позову по справі збільшилася та становила 306 535,57 грн, однак, не перевищувала двісті п'ятдесят розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, встановлених в 2021 році (2270,00 грн * 250 = 567 500,00 грн). У зв'язку з наведеним, відсутні підстави вважати, що справа перестала бути малозначною, що унеможлиблювало б її розгляд в порядку спрощеного позовного провадження та вимагало постановлення ухвали про розгляд справи за правилами загального позовного провадження.

Постанова ВС від 31 серпня 2022 року у справі № 212/5562/20 (провадження № 61-633св22)

Розгляд справ в судовому засіданні без повідомлення сторін

Приписи частини шостої статті 279 ЦПК України щодо можливості відмовити в задоволенні клопотання сторони про розгляд справи в судовому засіданні з повідомленням сторін можуть бути застосовані судом першої інстанції у випадку, якщо, по-перше, позивачем заявлені виключно вимоги майнового характеру і ціна позову менше ста прожиткових мінімумів для працездатних осіб, а по-друге, характер спірних правовідносин та предмет доказування у справі не вимагають проведення судового засідання з повідомленням сторін для повного та всебічного встановлення обставин справи. Якщо ж у справі, крім вимог майнового характеру, заявлені вимоги немайнового характеру, то за наявності такої заяви розгляд справи в суді першої інстанції здійснюється в судовому засіданні з повідомленням учасників справи.

В цій справі однією з позовних вимог заявлена вимога немайнового характеру - про поновлення на роботі.

З метою доведення, що звільнення позивача відбулося без порушення вимог трудового законодавства, 19 березня 2019 року ТОВ «Сандора» подало до суду першої інстанції заяви та клопотання із запереченнями проти розгляду справи в порядку спрощеного позовного провадження, в яких просило провести розгляд справи за правилами загального позовного провадження з повідомленням та викликом сторін і свідків у судове засідання (том 1, а. с. 151-152, 156-158).

Однак місцевий суд не розглянув зазначені заяви та клопотання відповідача, не перевінив обґрунтованості наведених у них мотивів щодо необхідності розгляду справи у судовому засіданні за участю сторін, не виніс окремої мотивованої ухвали з цього приводу, чим порушив вимоги статті 279 ЦПК України.

Постанова ВС від 14 липня 2021 року у справі № 761/28934/18 (провадження № 61-11792св20)

Встановлення факту проживання однією сім'єю

Верховний Суд зазначає, що наявність спору про право повинна встановлюватись за ознакою можливого заперечення суб'єктивного права особи, щодо якого виникає спір, у цій справі - майна померлого ІНФОРМАЦІЯ_1 ОСОБА_3.

У порядку окремого провадження розглядаються справи про встановлення фактів, зокрема, якщо згідно із законом такі факти породжують юридичні наслідки, тобто від них залежить виникнення, зміна або припинення особистих чи майнових прав осіб; встановлення факту не пов'язується із наступним вирішенням спору про право.

Справи про встановлення фактів, що мають юридичне значення, належать до юрисдикції суду за таких умов:

- факти, що підлягають встановленню, повинні мати юридичне значення, тобто від них мають залежати виникнення, зміна або припинення особистих чи майнових прав громадян. Для визначення юридичного характеру факту потрібно з'ясувати мету встановлення;

- встановлення факту не пов'язується з подальшим вирішенням спору про право. Якщо під час розгляду справи про встановлення факту заінтересованими особами буде заявлений спір про право або суд сам дійде висновку, що у цій справі встановлення факту пов'язане з необхідністю вирішення в судовому порядку спору про право, суд залишає заяву без розгляду і роз'яснює цим особам, що вони вправі подати позов на загальних підставах;

- заявник не має іншої можливості одержати чи відновити документ, який посвідчує факт, що має юридичне значення. Для цього заявник разом із заявою про встановлення факту подає докази на підтвердження того, що до її пред'явлення він звертався до відповідних організацій за одержанням документа, який посвідчував би такий факт, але йому в цьому було відмовлено із зазначенням причин відмови (відсутність архіву, відсутність запису в актах цивільного стану тощо);

- чинним законодавством не передбачено іншого позасудового порядку встановлення юридичних фактів».

Справи про спадкування розглядаються судами за правилами позовного провадження, якщо особа звертається до суду з вимогою про встановлення фактів, що мають юридичне значення, які можуть вплинути на спадкові права й обов'язки інших осіб та (або) за наявності інших спадкоємців і спору між ними. Якщо виникнення права на спадкування залежить від доведення певних фактів, особа може звернутися в суд із заявою про встановлення цих фактів, яка, у разі відсутності спору, розглядається за правилами окремого провадження.

Метою звернення ОСОБА_1 із заявою про встановлення факту проживання однією сім'єю з ОСОБА_3 без реєстрації шлюбу у період з 2006 року до 05 березня 2018 року є встановлення в судовому порядку обставин, необхідних для прийняття спадщини після смерті ОСОБА_3, зокрема з метою наступного вирішення питання про право власності на спадкове майно, яке залишилось після смерті останнього.

У відзиві, поданому до суду першої інстанції, та апеляційній скарзі Київська міська рада неодноразово висловлювала свої заперечення щодо задоволення заяви ОСОБА_1.

Таким чином, факт, про встановлення якого просить ОСОБА_1, не підлягає встановленню у порядку окремого провадження, оскільки існує спір про право, який підлягає розгляду у порядку позовного провадження.

Постанова ВС від 18 липня 2022 року у справі № 755/9100/18 (провадження № 61-17332св20)

Звернення особи за відшкодуванням моральної шкоди, завданої незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду

За таких обставин термін «заява» при зверненні потерпілої особи до суду з вимогою про відшкодування моральної шкоди у сенсі Закону № 266/94-ВР та наказу № 6/5/3/41 слід розуміти як вимогу про відшкодування шкоди, і такі справи слід розглядати за правилами позовного провадження. При цьому не має значення назва такої вимоги, якщо з її змісту вбачаються усі складові елементи відповідно до вимог статті 175 ЦПК України.

При цьому позивачем у цих справах повинна бути потерпіла особа, а відповідачем - держава в особі відповідного органу.

Державно казначейство України не може бути окремим відповідачем у цих справах, оскільки належним відповідачем у цих справах є держава як учасник цивільних відносин, як правило, в особі органу, якого відповідач зазначає порушником своїх прав (див. постанови Великої Палати Верховного Суду від 27 листопада 2019 року у справі № 242/4741/16-ц, від 31 жовтня 2018 року у справі № 383/596/15).

У полі правового аналізу в цій справі постають такі правові проблеми: чи може розглядатися судом заява про відшкодування моральної шкоди, завданої незаконними діями органів, що здійснюють оперативно-розшукову діяльність, органів досудового розслідування, прокуратури і суду, за відсутності оформленої відповідно до вимог статті 175 ЦПК України позовної заяви, що підлягає розгляду в позовному провадженні; чи існує між сторонами цих правовідносин спір про право.

аким чином, вирішальним питанням, що постає перед судами при зверненні особи до суду з відповідною заявою, що за формою і змістом не відповідає позовній заяві, є те, чи існує в спірних правовідносинах спір про право.

Дуалізм окремого і позовного провадження полягає в різній сутності та специфічній матеріально-правовій природі, яка визначається певними особливостями об'єктів та способів судового захисту.

У цьому сенсі звертає на себе увагу положення частини третьої статті 13 Закону № 266/94-ВР, за змістом якої відшкодування моральної шкоди за час перебування під слідством чи судом провадиться виходячи з розміру не менше одного мінімального розміру заробітної плати за кожен місяць перебування під слідством чи судом.

Зазначена норма містить мінімальну гарантію потерпілій особі - гарантований державою мінімальний розмір відшкодування моральної шкоди, який повинні визначити суди у будь-якому випадку. Визначення мінімального розміру моральної шкоди свідчить про неможливість спору щодо її розміру, якщо потерпілою особою заявлено позовну заяву (заява) про відшкодування моральної шкоди саме в такому розмірі, а відтак і неможливість оцінки будь-яких доказів, що впливають на її розмір.

Відтак моральна шкода у цих правовідносинах у випадках, передбачених статтею 1176 ЦК України та статтею 4 Закону № 266/94-ВР, відшкодовується особі, щодо якої допущено передбачені статтею 1 цього Закону дії без встановлення вини органу, що відповідає за відшкодування такої шкоди. Факт спричинення моральної шкоди, як і її розмір, що перевищує мінімально встановлений законом, підлягають встановленню та доведенню при розгляді відповідної вимоги, поданої у будь-якій формі з дотриманням необхідних, передбачених статтею 175 ЦПК України елементів у позовному провадженні.

Постанова ВП ВС від 08 лютого 2022 року у справі № 201/10234/20 (провадження № 14-77цс21)

Горизонтальна диференціація цивільної процесуальної форми

Для цивільного судочинства притаманна стадійність.

В ЦПК передбачені наступні **стадії**:

- відкриття провадження у справі;
- підготовче провадження (факультативна стадія);
- розгляд справи по суті;
- апеляційне провадження;
- касаційне провадження;
- перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами
- вирішення процесуальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб), та здійснення судового контролю

Розгляд заяви про забезпечення позову

Законодавець передбачив відповідний процесуальний порядок розгляду заяви про забезпечення позову та вирішення питання про відкриття провадження у справі. Для розгляду заяви про забезпечення позову та вирішення питання про відкриття провадження у справі встановлені різні процесуальні строки: два та п'ять днів відповідно. Першочерговим при надходженні на розгляд суду заяви про забезпечення позову є надання оцінки щодо порядку звернення з нею до суду, за умови дотримання якого здійснюється її розгляд по суті.

У випадку одночасного подання позовної заяви та заяви про забезпечення позову, розгляд заяви про забезпечення позову не залежить від вирішення питання про відкриття провадження у справі. Законодавець не покладає обов'язку на суд відкрити провадження у справі, а тільки потім вирішувати питання про забезпечення позову. У разі повернення позовної заяви, відмови у відкритті провадження у справі передбачений процесуальний механізм скасування заходів забезпечення позову.

Постанова ОП КЦС ВС від 14 червня 2021 року у справі № 308/8567/20 (провадження № 61-3480сво21)

Реалізація повноважень щодо закриття провадження у справі та залишення заяви без розгляду

Закриття провадження з підстав, передбачених пунктом 2 частини першої статті 255 ЦПК України, можливо лише в судовому засіданні, а не при проведенні підготовчого судового засідання, оскільки згідно зі статтею 200 ЦПК України, а саме її частиною четвертою, закриття провадження можливо на цій стадії процесу з двох підстав, це: відмова від позову, визнання позову та укладення мирової угоди, визначених статтями 206, 207 ЦПК України.

Постанова ВС ОП КЦС ВС від 20 вересня 2021 року у справі № 638/3792/20 (провадження № 61-3438сво21)

За змістом пункту 3 частини першої статті 257 ЦПК України суд постановляє ухвалу про залишення позову без розгляду, якщо належним чином повідомлений позивач повторно не з'явився в судове засідання або не повідомив про причини неявки, крім випадку, коли від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і його нез'явлення не перешкоджає розгляду справи.

Колегія суддів наголошує, що при застосуванні тієї чи іншої норми права, суд повинен виходити із комплексного та ґрунтовного аналізу норм права загалом.

Цивільним процесуальним законом чітко розмежоване підготовче провадження із проведенням підготовчого засідання, його особливості, строки проведення (Глава 3 Розділу III «Позовне провадження») та розгляд справи по суті із проведенням судового засідання (Глава 6 вказаного розділу).

Стаття 223 ЦПК України, яка зокрема передбачає, що у разі повторної неявки позивача в судове засідання без поважних причин або неповідомлення ним про причини неявки суд залишає позовну заяву без розгляду, крім випадку, якщо від нього надійшла заява про розгляд справи за його відсутності, і його неявка не перешкоджає вирішенню спору, **стосується розгляду справи по суті**, у зв'язку з чим регулятивний вплив цієї статті не поширюється на випадок повторної неявки позивача у підготовче засідання.

Залишення позовної заяви без розгляду з підстави, передбаченої пунктом 3 частини першої статті 257 ЦПК України, може мати місце лише в тому випадку, якщо позивач, який був належним чином повідомлений про час слухання справи, повторно не з'явився в судове засідання, а не підготовче судове засідання.

Постанова КЦС ВС від 01 вересня 2021 року у справі № 757/54510/17(провадження № 61-2858св21)

Вимоги про зняття арешту з майна

Під час виконання судових рішень сторони виконавчого провадження мають право оскаржити рішення, дії або бездіяльність органів державної виконавчої служби, їх посадових осіб, виконавців чи приватних виконавців у порядку судового контролю, оскільки виконання судового рішення є завершальною стадією судового розгляду.

Відповідно до частини першої статті 59 Закону України «Про виконавче провадження» особа, яка вважає, що майно, на яке накладено арешт, належить їй, а не боржникові, може звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту.

При цьому, в порядку цивільного судочинства захист майнових прав здійснюється у позовному провадженні, а також у спосіб оскарження рішення, дії або бездіяльності державного виконавця чи іншої посадової особи державної виконавчої служби.

У разі, якщо опис та арешт майна проводився державним виконавцем, скарга сторони виконавчого провадження розглядається в порядку, передбаченому розділом VII ЦПК України. Інші особи, які є власниками (володільцями) майна і які вважають, що майно, на яке накладено арешт, належить їм, а не боржникові, можуть звернутися до суду з позовом про визнання права власності на це майно і про зняття з нього арешту, що передбачено Законом України «Про виконавче провадження».

Боржник, як сторона виконавчого провадження, у разі незгоди з арештом, який накладений державним або приватним виконавцем під час примусового виконання судового рішення, не може пред'являти позов про зняття арешту з майна та бути позивачем за таким позовом, оскільки має право на оскарження дій державного виконавця в порядку, передбаченому розділом VII ЦПК України. Якщо суд помилково прийняв позов до розгляду, під час судового розгляду він має закрити провадження у справі з підстави, передбаченої пунктом 1 частини першої статті 255 ЦПК України.

Постанова ОП КЦС ВС від 24 травня 2021 року у справі № 712/12136/18 (провадження № 61-4726сво19)

Розгляд вимог про скасування постанов державного (приватного) виконавця

Відмовляючи у задоволенні позову, суди керувалися тим, що позивач обрав спосіб захисту своїх прав шляхом звернення до суду з позовом про скасування постанови про розшук майна, проте рішення, дії або бездіяльність державного виконавця та інших посадових осіб державної виконавчої служби оскаржуються в суді шляхом подачі скарги у порядку статей 383–389 ЦПК України.

Верховний Суд погодився із такими висновками судів з огляду на таке.

Звернувшись до суду з цим позовом, ОСОБА_1 оскаржив постанову про розшук майна боржника у виконавчому провадженні, а також фактично оспорував бездіяльність державного виконавця.

Сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду зі скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їх права чи свободи (стаття 383 ЦПК України 2004 року).

Законодавець визначив спеціальний порядок оскарження рішень, дій та бездіяльності державних виконавців під час примусового виконання судових рішень. Звернення до суду з позовом про скасування постанови про розшук майна боржника є виявом обрання неналежного порядку захисту порушених прав ОСОБА_1 як боржника у виконавчому провадженні, яке на момент звернення до суду з позовом тривало.

Постанова ВС від 21 лютого 2020 року у справі № 758/8416/15-ц (провадження № 61035св18)

Вирішенням питання про визначення частки майна боржника у спільному майні

Необхідно розмежовувати випадки, коли щодо вирішення питання про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, існує спір про право, і коли такого спору немає.

За наявності спору щодо визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, його вирішення судом не є вирішенням процесуального питання, а є вирішенням матеріального спору. Такий спір може виникати, зокрема, тоді, коли відповідно до частини першої статті 368 ЦК України майно належить двом або більше особам на праві спільної власності без визначення часток кожного з них у праві власності (право спільної сумісної власності).

У разі, якщо майно належить двом або більше особам на праві спільної власності із визначенням часток кожного з них у праві власності, то відповідно до частини першої статті 356 ЦК України майно належить таким особам на праві спільної часткової власності. Якщо розмір часток співвласників відомий, то спір про визначення частки майна боржника у майні, яким він володіє спільно з іншими особами, не виникає. Водночас може виникнути спір про виділ частки із спільного майна в натурі для звернення стягнення на неї (частина перша статті 366 ЦК України).

Якщо ж виник спір щодо визначення частки майна боржника у майні, яке належить боржнику та іншим особам на праві спільної сумісної власності, то судове рішення у разі задоволення позову має наслідком зміну матеріального правовідношення - право спільної сумісної власності припиняється, натомість виникає право спільної часткової власності (див *mutatis mutandis* постанову Великої Палати Верховного Суду від 29 червня 2021 року у справі № 916/2813/18 (провадження № 12-71Гс20, пункт 8.74).

При цьому відбувається припинення права власності одного виду і виникнення права власності іншого виду не тільки боржника, а й іншої особи (співвласника), яка могла взагалі не брати участі у справі, в якій ухвалене судове рішення проти боржника. Відсутність згоди такої особи на визначення частки майна боржника у спільному майні, у тому числі заперечення самого існування права спільного з боржником права власності (як у справі, що переглядається), свідчить про наявність матеріального спору, який не вирішувався і не міг бути вирішений у справі, в якій ухвалене судове рішення проти боржника. Це новий матеріальний спір, який не може розглядатися як процесуальне питання, а тому не може вирішуватися за правилами розділу VI «Процесуальні питання, пов'язані з виконанням судових рішень у цивільних справах та рішень інших органів (посадових осіб)» ЦПК України. Такий спір має бути вирішений судом у порядку позовного провадження. Тому заява про визначення частки майна боржника у спільному майні за наявності спору, подана до суду виконавцем, незалежно від її назви (позовна заява, подання) за своєю суттю є саме позовною заявою. Особа, яка є стверджуваним співвласником майна боржника у такому спорі, є стороною у спорі, якій має бути забезпечена можливість користуватися всіма правами, якими наділений відповідач відповідно до закону. Лише в цьому разі буде забезпечене право такої особи на справедливий суд, гарантоване статтею 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Постанова ВП ВС від 08 червня 2022 року у справі № 2-591/11 (провадження № 14-31цс21)

Визначення розміру заборгованості по аліментах

Позивач ОСОБА_1 як стягувач вправі звернутись до суду зі скаргою щодо розміру заборгованості зі сплати аліментів у порядку виконання судового рішення. Проте наявність такого права не позбавляє її можливості подати до суду позов до відповідача про стягнення заборгованості зі сплати аліментів у порядку позовного провадження.

У справі, що переглядалася, ОСОБА_1 подала до суду позов до ОСОБА_2 про стягнення заборгованості зі сплати аліментів. Зі скаргою в порядку оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця щодо визначення державним виконавцем розміру заборгованості зі сплати аліментів позивач не зверталась.

За таких обставин суд апеляційної інстанції дійшов помилкового висновку про обрання позивачем неналежного способу захисту, а саме звернення до суду з позовом, а не подання скарги у порядку, передбаченому розділом VII ЦПК України «Судовий контроль за виконанням судових рішень», що, на переконання апеляційного суду, є підставою для відмови у задоволенні позову.

Постанова ВС від 26 січня 2022 року у справі № 682/1277/20 (провадження № 61-1886св2)

Спір про визнання незаконними розрахунків державного виконавця щодо заборгованості зі сплати аліментів може розглядатись у порядку оскарження рішень, дій або бездіяльності державного виконавця.

Отже, суди першої та апеляційної інстанцій дійшли помилкових висновків про те, що спір у цій справі підлягає вирішенню судом лише у порядку позовного провадження і що саме це є підставою для відмови у задоволенні скарги на дії державного виконавця.

Постанова ВС від 09 вересня 2020 року у справі № 569/1662/18 (провадження № 61-1569св19)

Оскарження дій державного (приватного) виконавця у разі реалізації майна на публічних торгах

Державний виконавець здійснює лише підготовчі дії з метою проведення електронних торгів, а самі електронні торги з реалізації рухомого майна організовує і проводить організатор електронних торгів.

Дії державного виконавця у виконавчому провадженні, які не стосуються правил проведення електронних торгів, мають самостійний спосіб оскарження і не можуть бути підставою для визнання електронних торгів недійсними. Оскільки позивач не посилається на будь-які порушення організатором торгів норм Порядку, а обґрунтовує свої вимоги діями державного виконавця, які мають самостійний спосіб оскарження, суди дійшли обґрунтованих висновків про відсутність правових підстав для визнання електронних торгів недійсними.

Постанова ВС від 08 липня 2020 року у справі № 201/18443/17 (провадження № 61-530св19)

Верховний Суд скасував судові рішення, закрив провадження у справі в частині вимог скарги ОСОБА_1 про визнання неправомірними дій приватного виконавця щодо направлення повідомлення про результати оцінки квартири, скаргу в частині вимог про визнання неправомірними дій приватного виконавця щодо підготовки майна до примусової реалізації шляхом проведення електронних торгів залишив без розгляду. У задоволенні скарги ОСОБА_1 про визнання неправомірними дій приватного виконавця щодо подання заявки на реалізацію арештованого майна та зобов'язання вчинити певні дії відмовив з огляду на таке.

Тлумачення статті 57 Закону України «Про виконавче провадження» дає підстави для висновку, що саме визначення вартості (оцінка) майна боржника під час виконання судового рішення є процесуальною дією виконавця, яка підлягає оскарженню згідно з частиною першою статті 447 ЦПК України, а не повідомлення виконавця про результати такої процесуальної дії. Тому скарга ОСОБА_1 стосовно направлення повідомлення про результати оцінки арештованого майна не підлягає розгляду в порядку цивільного судочинства, як і взагалі не підлягає судовому розгляду.

Щодо визнання незаконними дій приватного виконавця стосовно підготовки квартири до примусової реалізації шляхом проведення електронних торгів, Верховний Суд звернув увагу на те, що предметом розгляду за скаргою ОСОБА_1 були дії державного виконавця, пов'язані з реалізацією арештованого майна, що є підставою для виникнення цивільних прав та обов'язків інших осіб (не сторін виконавчого провадження), то до таких правовідносин мають застосовуватися загальні положення про захист цивільних прав шляхом пред'явлення цими особами позову. Враховуючи, що вимоги скарги на дії приватного виконавця щодо видачі актів на предмети прилюдних торгів спрямовані на втрату чинності цих документів, якими оформляються результати прилюдних торгів, які є різновидом договору купівлі-продажу, мають вирішуватися в порядку позовного провадження, а не у порядку судового контролю за виконанням судових рішень, скаргу в цій частині вимог належить залишити без розгляду.

Постанова ВС від 03 листопада 2021 року у справі № 2-2117/2010 (провадження № 61-1874св21)

Забезпечення скарги на дії, рішення виконавця шляхом зупинення реалізації майна

Суд не наділений повноваженнями вирішувати питання щодо вжиття заходів таких як забезпечення скарги на дії, рішення виконавця шляхом зупинення реалізації майна, оскільки згідно з положеннями норм матеріального і процесуального права вирішення питання про зупинення вчинення виконавчих дій відноситься виключно до компетенції виконавця.

Суди у порушення зазначених положень закону не врахували, що заявлені боржником заходи не можуть бути застосовані під час оскарження дій приватного виконавця, оскільки такі заходи застосовуються судами під час розгляду справ щодо оскарження виконавчих написів та про визнання виконавчого документа таким, що не підлягає виконанню.

Суд не мав правових підстав для задоволення заяви ОСОБА_1 про забезпечення скарги, використовуючи інститут цивільного процесуального права - забезпечення позову.

Ураховуючи, що суди, забезпечуючи скаргу на дії та рішення приватного виконавця, застосували норми ЦПК України щодо забезпечення позову, то згідно з пунктом 2 частини першої статті 389 ЦПК України ухвали щодо забезпечення позову (пункт 3 частини першої статті 353 ЦПК України) підлягають касаційному оскарженню.

У касаційному порядку підлягає оскарженню ухвала суду першої інстанції, після її перегляду в апеляційному порядку, та судові рішення апеляційного суду, якими вирішено питання щодо забезпечення скарги на дії державного/приватного виконавців, якщо таке клопотання розглянуто судами по суті як забезпечення позову.

Постанова ОП КЦС ВС від 01 березня 2021 року у справі № 752/26606/18 (провадження № 61-21640сво19)

Верховний
Суд

Дякую за увагу!